

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

30 päivänä kesäkuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 93/13/ETY – Kulutusluotto –
Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – 6 artiklan 1 kohta – Tutkiminen viran puolesta –
Maksamismääräyksen antamisen epääminen kohtuuttomaan ehtoon perustuvan väitteen
tapauksessa – Sopimusehdon kohtuuttomuuteen liittyvät seuraukset –
Oikeus maksunpalautukseen – Vastaavuus- ja tehokkuusperiaate – Kuittaaminen viran puolesta

Asiassa C-170/21,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Sofiyski rayonen sad (Sofian piirituomioistuin, Bulgaria) on esittänyt 15.3.2021 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 15.3.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Profi Credit Bulgaria EOOD

vastaa

T.I.T.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja S. Rodin sekä tuomarit L.S. Rossi ja O. Spineanu-Matei (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Profi Credit Bulgaria EOOD, edustajanaan I. Peneva,
- Euroopan komissio, asiamiehinaan E. Georgieva ja N. Ruiz García,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 6 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Bulgarian oikeuden mukaan perustettu rahoituslaitos Profi Credit Bulgaria EOOD (jäljempänä PCB) ja kuluttaja T.I.T. ja joka koskee hakemusta saada rahavelkaa koskeva maksamismääräys pääasian asianosaisten välillä tehdyn kulutusluottosopimuksen perusteella.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:
”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

Bulgarian oikeus

GPK

- 4 Siviiliprosessilain (Grazhdanski protsesualen kodeks, jäljempänä GPK) 410 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Hakija voi hakea maksamismääräyksen antamista:

1. rahamääräisistä saatavista tai lajiesineitä koskevista saatavista, jos rayonen sad [(piirituomioistuimien)] on vaatimuksen osalta toimivaltainen

– –

(3) Jos saatava perustuu kuluttajasopimukseen, hakemukseen on liitettävä sopimus, jos se on tehty kirjallisesti, kaikkine liitteineen ja muutoksineen sekä mahdolliset sopimukseen sovellettavat yleiset sopimusehdot.”

- 5 GPK:n 411 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Hakemus on toimitettava rayonen sadille, jonka toimialueella velallisen pysyvä osoite tai kotipaikka sijaitsee; kyseinen piirituomioistuin tutkii kolmen päivän kuluessa viran puolesta alueellisen toimivaltansa. – –

(2) Tuomioistuin tutkii hakemuksen valmisteluistunnossa ja antaa 1 momentin mukaisessa määräajassa maksamismääräyksen seuraavia tapauksia lukuun ottamatta:

1. hakemus ei täytä edellä 410 §:ssä säädettyjä edellytyksiä eikä hakija korjaa virheitä kolmen päivän kuluessa siitä, kun tästä on ilmoitettu;
2. hakemus on lain tai hyvän tavan vastainen;
3. saatava perustuu kohtuuttomaan sopimusehtoon kuluttajasopimuksessa tai on perusteltua syytä epäillä olevan näin;

– –

(3) Jos hakemus hyväksytään, tuomioistuin antaa maksamismääräyksen, joka annetaan velalliselle tiedoksi jäljennöksenä.”

6 GPK:n 413 §:n 2 momentin mukaan hakija voi hakea muutosta päätökseen, jolla maksamismääräyshakemus hylätään kokonaan tai osittain, valituksella, johon ei tarvitse liittää tiedoksiantoa varten toimitettua jäljennöstä.

7 GPK:n 414 §:n 1 ja 2 momentin sanamuoto on seuraava:

”(1) Velallinen voi esittää kirjallisen vastalauseen maksamismääräyksestä tai sen osasta. Vastalauseetta ei tarvitse perustella tämän lain 414a §:ssä tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta.

(2) Vastalause on esitettävä kuukauden kuluessa maksamismääräyksen vastaanottamisesta; määräaikaa ei voida pidentää.”

8 GPK:n 422 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Kanne saatavan vahvistamiseksi katsotaan nostetun sinä päivänä, jona hakemus maksamismääräyksen antamiseksi on jätetty, jos edellä 415 §:n 4 momentissa säädetty määräaika on noudatettu.

(2) Tämän lain 420 §:ssä tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta edellä 1 momentissa tarkoitettua kanteen nostamisesta ei seuraa, että sallittu välitön täytäntöönpano keskeytetään.

(3) Jos kanne hylätään tuomiolla, joka saa lainvoiman, täytäntöönpano keskeytetään – –

(4) Täytäntöönpanomääräystä, jossa todettaisiin toisin, ei anneta, jos kanne hylätään, koska saatava ei ole täytäntöönpanokelpoinen.”

ZZD

9 Velvoitteista ja sopimuksista annetun lain (zakon za zadalzhenyata i dogovorite; DV nro 275, 22.11.1950), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä ZZD), 76 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Jos velallisella on useita samankaltaisia velkoja samalle henkilölle eikä maksettu määrä riitä kattamaan kaikkia saatavia, velallinen voi päättää, mitä saatavia sillä suoritetaan. Jos hän ei tee

tällaista päätöstä, suoritus kohdistetaan velallisen merkittävimpään velkaan. Jos velallisella on useita yhtä merkittäviä velkoja, suoritus kohdistetaan niistä vanhimpaan, ja jos kyseiset velat ovat syntyneet yhtä aikaa, suoritus kohdistetaan niihin samassa suhteessa.

(2) Jos maksettu määrä ei riitä kattamaan korkoja, kuluja ja pääsaatavaa, suoritus kohdistetaan ensin kuluihin, toiseksi korkoihin ja kolmanneksi pääsaatavaan.”

ZPK

- 10 Kulutusluotoista 18.2.2010 annetun lain (zakon za potrebitelskiya kredit; DV nro 18, 5.3.2010, s. 2), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä ZPK), 9 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kulutusluottosopimuksella tarkoitetaan sopimusta, jonka mukaan luotonantaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle luottoa lainan, maksun lykkäyksen tai muun vastaavan taloudellisen järjestelyn muodossa, lukuun ottamatta palvelujen suorittamiseksi taikka luonteeltaan samanlaisten tavaroiden toimittamiseksi jatkuvaksi ajaksi tehtyjä sopimuksia, joiden mukaan kuluttaja maksaa näiden palvelujen tai tavaroiden kustannukset niin kauan niitä toimitetaan, koko tämän ajanjakson ajaksi porrastetuilla maksuilla.”

- 11 ZPK:n 10a §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Luotonantaja voi periä kuluttajalta maksuja ja provisioita kulutusluottosopimukseen liittyvistä liitännäispalveluista.

(2) Luotonantaja ei voi periä maksuja tai provisioita luoton maksamiseen kuluttajalle tai luoton hallinnointiin liittyvistä toimista.

(3) Luotonantaja voi periä maksuja tai provisioita samasta toimesta vain kerran.

(4) Kulutusluottosopimuksessa on määriteltävä selkeästi ja yksiselitteisesti maksujen tai provisioiden laji ja määrä ja toimet, joista niitä veloitetaan.”

- 12 ZPK:n 19 §:ssä säädetään seuraavaa:

”_ _

(4) Todellinen vuosikorko ei saa olla yli viisi kertaa suurempi kuin Bulgarian tasavallan ministerineuvoston päätöksellä Bulgarian levinä (BGN) tai vieraana valuuttana määritetty lakisääteinen viivästyskorko.

(5) Sopimusehdot, joilla sivuutetaan 4 momentin säännökset, ovat pätemättömiä.

(6) Kun on suoritettu maksuja, jotka perustuvat edellä 5 momentin nojalla pätemättömäksi todettuja ehtoja sisältäviin sopimuksiin, edellä 4 momentissa säädetyn rajan ylittävät määrät katsotaan luoton seuraavien maksuerien lyhennyksiksi.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 13 PCB on hakenut ennakkoratkaisua pyytäneeltä tuomioistuimelta GPK:n 410 §:n perusteella maksamismääräystä Bulgarian kansalaiselle T.I.T:lle (jäljempänä kyseessä oleva kuluttaja), jotta viimeksi mainittu maksaisi rahavelkansa, joka muodostuu päävelasta, sopimukseen perustuvista koroista, liitännäispalvelupakettia koskevasta palkkiosta ja viivästyskoroista, pääasian osapuolten välillä 29.12.2017 tehdyn kulutusluottosopimuksen mukaisesti. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamien tietojen mukaan tällainen maksamismääräysmenettely käydään yksipuolisesti maksamismääräyksen antamiseen saakka.
- 14 Kyseessä oleva kuluttaja oli kyseisen kulutusluottosopimuksen mukaisesti maksanut PCB:n mukaan 11 kuukausierää ennen kuin hän oli laiminlyönyt maksuvelvollisuutensa ja hänelle oli ilmoitettu, että kyseinen kulutusluotto erääntyi maksettavaksi etukäteen.
- 15 Todettuaan, että mainitun kulutusluottosopimuksen ehto, joka koskee korvausta liitännäispalvelupaketin tarjoamisesta, oli kohtuuton, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoi, että maksamismääräystä koskevan hakemuksen osa, joka koski kyseisen korvauksen maksamista, oli hylättävä GPK:n 411 §:n 2 momentin 3 kohdan perusteella. Lisäksi kyseinen tuomioistuin katsoi, että kuluttajan jo maksama määrä oli osoitettava ZZD:n 76 §:n 2 momentin mukaisesti sopimusperusteisten korkojen ja pääsaatavan takaisinmaksuun siten, että 17 korkoerää sekä kyseisen pääsaatavan 16 kokonaista erää ja osa 17. erästä oli maksettu.
- 16 Näin ollen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi 9.11.2020 antamallaan määräyksellä, että kyseessä olevaa kuluttajaa vastaan on annettava saman kulutusluottosopimuksen perusteella maksamismääräys, jonka nojalla hänen oli maksettava takaisin PCB:lle summa, jonka kyseinen tuomioistuin laski uudelleen, ja se vähensi viran puolesta jo suoritettut maksut sen saatavan määrästä, johon PCB oli vedonnut.
- 17 PCB valitti tästä määräyksestä Sofyiski gradski sadiin (Sofian kaupungin tuomioistuin, Bulgaria). Kyseinen tuomioistuin katsoi 16.2.2021 antamallaan ratkaisulla yhtäältä, että GPK:n 411 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsittelevän tuomioistuimen oli kieltäydyttävä antamasta maksamismääräystä, jos maksamismääräyksen antamista koskeva hakemus perustui kuluttajasopimuksessa olevaan kohtuuttomaan sopimusehtoon, minkä se saattoi todeta viran puolesta ilman, että velallisen olisi pitänyt vastustaa maksamismääräystä. Asiakysymyksen osalta mainittu tuomioistuin vahvisti, että kyseessä olevassa kulutusluottosopimuksessa oli kohtuuton ehto.
- 18 Toisaalta Sofyiski gradski sad katsoi, että valitus oli muilta osin perusteltu. Se katsoi muun muassa, että kohdistuessaan ZZD:n 76 §:n 2 momentin mukaisesti kuluttajan maksut korkojen ja pääsaatavan takaisinmaksuun ensimmäisen asteen tuomioistuin oli ylittänyt maksamismääräyksen antamista koskevan toimivaltansa. GPK:n 410 §:ään perustuvan maksamismääräysmenettelyn tarkoituksena ei nimittäin Varhoven kasatsionen sadin (ylin tuomioistuin, Bulgaria) oikeuskäytännön mukaan ole kyseisen saatavan vahvistaminen vaan ainoastaan sen tarkistaminen, onko kyseessä oleva saatava riitautettu. Väitetyn saatavan olemassaoloa on sen sijaan valvottava kyseisen velkojan hakemuksesta aloitetussa vahvistamismenettelyssä GPK:n 422 §:n mukaisesti siinä tapauksessa, että asianomainen velallinen käyttää oikeuttaan vastustaa maksamismääräystä GPK:n 414 §:n mukaisesti.

- 19 Toisen asteen tuomioistuin kumosi näin ollen osittain ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen 9.11.2020 antaman määräyksen ja vahvisti ainoastaan hakemuksen hylkäämisen siltä osin kuin se koski korvauksen maksamista kyseessä olevasta liitännäispalvelupaketista, koska se perustui kohtuuttomaksi katsottuun ehtoon. Se määräsi tämän jälkeen, että PCB:n hyväksi annetaan GPK:n 410 §:ään perustuva määräys maksaa kaikki muut vaaditut summat, ja palautti asian ensimmäisenä oikeusasteena asiaa käsitelleelle, ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle maksamismääräyksen antamista varten.
- 20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma menettelytavasta asiassa ja huomauttaa, että jos nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa, jossa on osoitettu, että kyseessä oleva kuluttaja oli suorittanut takaisinmaksuja kulutusluottosopimuksessa olevan kohtuuttoman ehdon perusteella, hyväksyttäisiin se, että kyseisen ehdon soveltamatta jättämiseksi tuomioistuin voi viran puolesta suorittaa kuittauksen soveltamalla analogisesti ZPK:n säännöstä eli ZPK:n 19 §:n 6 momenttia, luettuna yhdessä ZZD:n 76 §:n 2 momentin kanssa, tämän kuluttajan ei tarvitse esittää GPK:n 414 §:n mukaisesti vastalauseita eikä nostaa kannetta vedotakseen kuittaamista koskevaan oikeuteensa.
- 21 Näin ollen tilanteessa, jossa kansallinen tuomioistuin voi direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan nojalla osittain evätä maksamismääräyksen antamisen, on määritettävä, onko kyseisen tuomioistuimen tehtävä kyseisen säännöksen nojalla viran puolesta kaikki päätelmät kyseisen ehdon kohtuuttomuudesta ja suoritettava kuittaus viran puolesta vai onko sen päinvastoin noudatettava ylemmän oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jossa siitä huolimatta, että kyseessä olevassa luottosopimuksessa todetaan olevan kohtuuton ehto, määrätään maksamismääräyksen antamisesta ja jossa hylätään tällaisen määräyksen antamista koskeva hakemus vain siltä osin kuin se koskee tämän kohtuuttoman ehdon perusteella vaadittuja summia, ilman mahdollisuutta kuittaukseen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää tältä osin, että se esittää tämän kysymyksen tehokkaiden kuluttajansuojakeinojen tarjoamisen yhteydessä, koska Bulgarian oikeuden mukaan tuomioistuimen suorittama saatavien kuittaaminen voidaan hyväksyä vain silloin, kun sitä käytetään subjektiivisena oikeutena. Sitä ei sitä vastoin voida ZPK:n 19 §:n 6 momentin nojalla tehdä viran puolesta poikkeuksena.
- 22 Tässä tilanteessa Sofiyski rayonon sad (Sofian piirituomioistuin, Bulgaria) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko direktiivin [93/13] 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että tuomioistuimen on menettelyssä, johon velallinen ei osallistu ennen tuomioistuimen antaman maksamismääräyksen antamista, viran puolesta tutkittava sopimusehdon kohtuuttomuus ja jätettävä ehto soveltamatta, jos se epäilee sitä kohtuuttomaksi?
- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi: Onko kansallisen tuomioistuimen kokonaan kieltäytyttävä antamasta tuomioistuinratkaisua, jolla velallinen veloitetaan suorittamaan maksu, kun osa vaatimuksesta perustuu kohtuuttomaan sopimusehtoon, joka osaltaan vaikuttaa vaatimuksen mukaisen saatavan suuruuteen?
- 3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi ja toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi: Onko kansallisen tuomioistuimen kieltäytyttävä antamasta tuomioistuinratkaisua, jolla velallinen veloitetaan suorittamaan maksu, kohtuuttomaan sopimusehtoon perustuvan vaatimuksen osan osalta?

- 4) Jos kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi: Onko kansallisen tuomioistuimen otettava viran puolesta huomioon – ja jos on, millaisin edellytyksin – sopimusehdon kohtuuttomuuden seuraukset, kun tiedot viittaavat siihen, että sen perusteella on suoritettu maksu, ja erityisesti kuitattava tällä maksulla kyseessä olevasta sopimuksesta johtuvia muita maksamattomia saatavia?
- 5) Jos neljänteen kysymykseen vastataan myöntävästi: Onko kansallisen tuomioistuimen noudatettava asiaa ylempänä tuomioistuimena käsitelleen tuomioistuimen ohjeita, jotka kansallisen lainsäädännön mukaan sitovat sitä, jos niissä ei oteta huomioon sopimusehdon kohtuuttomuuden seurauksia?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

- 23 PCB kyseenalaistaa ensinnäkin ensimmäisen kysymyksen tutkittavaksi ottamisen sillä perusteella, että unionin tuomioistuin on katsonut 13.9.2018 antamassaan tuomiossa Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711), että direktiivillä 93/13 kuluttajalle annettujen oikeuksien tehokas suoja voidaan taata vain sillä edellytyksellä, että kyseessä oleva kansallinen menettelyllinen järjestelmä mahdollistaa muun muassa sen, että maksamismääräysmenettelyssä voidaan viran puolesta valvoa kyseisessä kuluttajasopimuksessa olevien ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta.
- 24 Tältä osin on huomautettava yhtäältä, että vaikka jokin oikeuskysymys olisikin ratkaistu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, kansallisilla tuomioistuimilla on edelleen täysi vapaus saattaa asia unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi, jos ne pitävät sitä tarkoituksenmukaisena, eikä tilanne, jossa unionin tuomioistuin on jo tulkinnut säännöksiä ja määräyksiä, joiden tulkintaa pyydetään, estä unionin tuomioistuinta antamasta uutta ratkaisua (tuomio 6.11.2018, Bauer ja Willmeroth, C-569/16 ja C-570/16, EU:C:2018:871, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 25 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on toisaalta selvää, että SEUT 267 artiklan mukaisessa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos siis esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus vastata niihin (tuomio 6.11.2018, Bauer ja Willmeroth, C-569/16 ja C-570/16, EU:C:2018:871, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 26 Toiseksi PCB:n väitteestä, jonka mukaan ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole todennut Bulgarian oikeuden olevan ristiriidassa direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kanssa, jonka tulkintaa on pyydetty, vaan se pyrkii näiden unionin oikeuden säännösten tulkintaan, on todettava, että ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kyseisen säännöksen tulkintaa selvittääkseen, onko sen unionin oikeuden ensisijaisuutta koskevan periaatteen nojalla jätettävä soveltamatta kansallista säännöstä, sellaisena kuin sitä on tulkinnut ylempään oikeusasteen tuomioistuin, jonka oikeuskäytäntö sitoo sitä.
- 27 Edellä todettujen seikkojen perusteella on katsottava, että ennakkoratkaisupyynnön, ensimmäinen kysymys mukaan lukien, on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

Ensimmäinen, toinen ja kolmas kysymys

- 28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä, toisella ja kolmannella kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu maksamismääräystä koskeva hakemus ja jossa velallisena oleva kuluttaja ei osallistu menettelyyn ennen kuin tämä maksamismääräys on annettu, on velvollinen jättämään viran puolesta soveltamatta kyseisen kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehdyn kulutusluottosopimuksen kohtuuttoman ehdon, johon osa vaaditusta saatavasta perustuu, ja onko kyseisellä tuomioistuimella tässä tapauksessa mahdollisuus hylätä tämä hakemus vain osittain.
- 29 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.
- 30 Tällä pakottavalla säännöksellä pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus (tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 31 Tätä varten kansallisen tuomioistuimen on ensinnäkin sen oikeudessa vahvistetuin edellytyksin arvioitava viran puolesta direktiivin 93/13 soveltamisalaan kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuutta ja jätettävä soveltamatta sitä, jotta ehdolla ei ole sitovia vaikutuksia kyseessä olevaan kuluttajaan nähden, ellei kuluttaja vastusta tätä (ks. vastaavasti tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 32 Tästä on muistutettava, että vaikka kansallinen tuomioistuin näin tehdessään korjaa kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä vallitsevaa epätasapainoa, näin on sillä edellytyksellä, että tuomioistuimella on käytössään tätä varten tarpeelliset oikeudelliset seikat ja tosiseikat (ks. vastaavasti tuomio 13.9.2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tästä seuraa, että kansallisen tuomioistuimen on ryhdyttävä kyseessä olevan kuluttajan vastalauseiden puuttuessa ja tarvittaessa viran puolesta selvittämistoimiin aineiston täydentämiseksi pyytämällä asianosaisilta kontradiktorisen periaatteen mukaisesti, että ne toimittavat tarvittavat lisätiedot (ks. vastaavasti määräys 26.11.2020, DSK Bank ja FrontEx International, C-807/19, EU:C:2020:967, 52 ja 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 33 Nämä perustelut pätevät myös maksamismääräysmenettelyn osalta (ks. vastaavasti tuomio 13.9.2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 34 Toiseksi on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa ei edellytetä, että kansallinen tuomioistuin sivuuttaa kohtuuttoman ehdon lisäksi sellaiset ehdot, joita ei ole todettu kohtuuttomiksi (tuomio 29.4.2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 35 Tämän säännöksen ja erityisesti sen virkkeen toisen osan tavoitteena ei nimittäin ole kaikkien kohtuuttomia ehtoja sisältävien sopimusten toteaminen pätemättömiksi vaan osapuolten välisen tasapainon palauttaminen jättämällä kohtuuttomat ehdot soveltamatta ja pysyttämällä samalla lähtökohtaisesti muut kyseisen sopimuksen ehdot. Kyseisen sopimuksen pitää pääsääntöisesti säilyä muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamista. Siten mainittu sopimus voidaan pysyttää voimassa siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen voimassa ilman kohtuuttomia ehtoja on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista (ks. vastaavasti tuomio 7.8.2018, Banco Santander ja Escobedo Cortés, C-96/16 ja C-94/17, EU:C:2018:643, 75 kohta ja tuomio 29.4.2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, 83 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 36 Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on lisäksi katsonut, että mainittu säännös on esteenä kansallisen oikeuden säännökselle, jossa sallitaan kansallisen tuomioistuimen täydentää kyseistä sopimusta muuttamalla sellaisen ehdon sisältöä, jonka se on todennut olevan kohtuuton (ks. vastaavasti tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 37 Edellä todetuista seikoista seuraa, että kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu kohtuuttoman ehdon sisältävään kulutusluottosopimukseen perustuvaa maksamismääräystä koskeva hakemus, voi hyväksyä tämän hakemuksen ja jättää soveltamatta tätä ehtoa edellyttäen, että sopimus voi pysyä voimassa ilman mitään muutosta tai tarkistusta tai täydennystä, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava. Tässä tilanteessa kyseisen tuomioistuimen on voitava hylätä mainittu hakemus ainoastaan siltä osin kuin se koskee kyseiseen lausekkeeseen perustuvia vaatimuksia, jos ne voidaan erottaa hakemuksen muista osista.
- 38 Edellä todettujen seikkojen perusteella ensimmäiseen, toiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi on saatettu maksamismääräystä koskeva hakemus, jota koskevaan menettelyyn velallisenä oleva kuluttaja ei osallistu ennen tämän maksamismääräyksen antamista, on jätettävä viran puolesta soveltamatta kyseisen kuluttajan ja kyseessä olevan elinkeinonharjoittajan väliseen kulutusluottosopimukseen sisältyvää kohtuutonta ehtoa, johon osa vaaditusta saatavasta perustuu. Tässä tapauksessa kyseisellä tuomioistuimella on mahdollisuus hylätä tämä hakemus osittain sillä edellytyksellä, että sopimus voi pysyä voimassa ilman mitään muita muutoksia, tarkistusta tai täydennystä, mikä kyseisen tuomioistuimen on tarkistettava.

Neljäs kysymys

- 39 Neljännellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että siinä veloitetaan kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi maksamismääräystä koskeva hakemus on saatettu, tekemään viran puolesta päätelmät kulutusluottosopimuksen ehdon kohtuuttomuudesta silloin, kun ehdon perusteella on suoritettu maksu, siten, että sen on suoritettava viran puolesta kuittaus tämän maksun ja sopimuksen perusteella maksettavan loppuosan välillä.
- 40 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tältä osin, että jos kansallisella tuomioistuimella on tällainen velvollisuus kyseisen direktiivin 6 artiklan nojalla, kyseessä olevan kuluttajan ei tarvitsisi enää panna vireille erillistä menettelyä voidakseen vedota kuittaamisesta koskevaan oikeuteensa.

- 41 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisen tuomioistuimen on direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan nojalla tehtävä kaikki kansallisen oikeuden perusteella kyseisen ehdon kohtuuttomuuden toteamisesta seuraavat päätelmät sen varmistamiseksi, ettei kyseinen ehto sido kuluttajaa (tuomio 30.5.2013, *Asbeek Brusse ja de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kuten tämän tuomion 31 kohdassa on muistutettu, tällainen velvollisuus merkitsee sitä, että kyseisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta kohtuuttomaksi katsottua ehtoa, jotta kyseisellä ehdolla ei ole sitovia vaikutuksia kyseiseen kuluttajaan nähden.
- 42 Koska on lähtökohtaisesti katsottava, ettei tällainen sopimusehto ole koskaan ollut olemassa, minkä vuoksi sillä ei voi olla vaikutuksia kyseiseen kuluttajaan nähden, kansallisen tuomioistuimen velvollisuus sivuuttaa kohtuuton sopimusehto, joka velvoittaa summan maksamiseen, sisältää lähtökohtaisesti sen, että tämä summa on vastaavasti palautettava (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, *Gutiérrez Naranjo ym.*, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 61 ja 62 kohta).
- 43 Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on katsonut, että jäsenvaltioiden tehtävänä on kansallisen oikeutensa avulla määritellä yksityiskohtaiset säännöt, joiden mukaisesti sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomuus todetaan ja tämän toteamisen konkreettiset oikeusvaikutukset toteutuvat. Tällaisen toteamisen avulla on kuitenkin voitava palauttaa se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei mainittua kohtuutonta ehtoa olisi ollut, muun muassa ottamalla käyttöön oikeus sellaisten perusteettomien etujen palautukseen, jotka elinkeinonharjoittaja on saanut kuluttajan vahingoksi tällaisen kohtuuttoman ehdon perusteella. Direktiivillä 93/13 kuluttajille taattua suojaa koskevalla kansallisella lainsäädännöllä ei voida loukata tämän suojan asiallista sisältöä (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, *Gutiérrez Naranjo ym.*, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 65 ja 66 kohta).
- 44 Vaikka jäsenvaltioiden on siten direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan nojalla säädettävä kansallisessa oikeudessaan menettelysäännöistä, joilla voidaan varmistaa kyseisen palautusoikeuden kunnioittaminen, tästä ei sitä vastoin seuraa velvollisuutta panna tämä sama oikeus täytäntöön kansallisen tuomioistuimen viran puolesta suorittamalla kuittauksella, vaikka sen onkin jätettävä soveltamatta kohtuutonta ehtoa.
- 45 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka nojalla tuomioistuimen, jolle on esitetty maksamismääräystä koskeva hakemus, on hylättävä tämä hakemus siltä osin kuin se perustuu kohtuuttomaan ehtoon, mutta sillä ei ole oikeutta kuitata viran puolesta erääntyntä saatavaa tämän ehdon perusteella suoritettulla maksulla, minkä seurauksena velallinen, joka ei osallistu maksamismääräysmenettelyyn, on velvollinen aloittamaan erillisen menettelyn käyttääkseen oikeuttaan täyteen palautukseen, ei lähtökohtaisesti ole ristiriidassa direktiivin 93/13 6 artiklan kanssa.
- 46 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan niiden unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien suojaamista koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen, jotka jäsenvaltiot vahvistavat niille kuuluvan menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla, on kuitenkin täytettävä kaksi edellytystä, eli ne eivät saa olla epäedullisempia kuin säännöt, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansallisen oikeuden soveltamisalaan kuuluvia tilanteita (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeudessa kuluttajille tunnustettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. vastaavasti tuomio 18.2.2016, *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 47 Vastaavuusperiaatteesta on ensinnäkin huomautettava, että ennakkoratkaisupyynnössä kuvatus kaltaisen kansallisen oikeudellisen tilan mukaan ZPK:n 19 §:n 6 momentissa säädetään viran puolesta suoritettavasta kuittauksesta, jos sopimusehto on ZPK:n 19 §:n 5 momentin nojalla pätemätön sellaisten maksujen osalta, jotka suoritetaan sellaisen ehdon nojalla, joka ylittää luottokustannusten vuotuisen enimmäismäärän, joka on määritelty 19 §:n 4 momentissa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kyseisen 19 §:n 6 momentin, luettuna yhdessä ZZD:n 76 §:n kanssa, analoginen soveltaminen mahdollistaisi osittain kohtuuttomaan sopimusehtoon perustuvan maksamismääräysmenettelyn yhteydessä kuittauksen myös viran puolesta muun muassa tämän ehdon perusteella suoritettujen maksujen osalta, joten kyseessä olevan kuluttajan ei enää tarvitse panna vireille erillistä menettelyä perusteettomasti maksettujen määrien palauttamiseksi. Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on unionin tuomioistuimen tältä osin esittämään tietopyyntöön vastatessaan todennut yhtäältä, että on olemassa ristiriitaista oikeuskäytäntöä edellytyksistä, joiden täytyessä kansallisella tuomioistuimella on maksamismääräysmenettelyssä velvollisuus suorittaa viran puolesta kuittaaminen, jos todetaan ZPK:n 19 §:n 6 momentissa säädetyn kaltainen kohtuuton ehto, ja toisaalta, että on olemassa erilaista oikeuskäytäntöä tämän säännöksen analogisen soveltamisen laillisuudesta kuittauksen suorittamiseksi viran puolesta tapauksissa, jotka eivät johda yksinomaan ZPK:n 19 §:n 4 momentin soveltamiseen, unionin tuomioistuimella ei kuitenkaan ole käytettävissään riittäviä tietoja sen arvioimiseksi, onko vastaavuusperiaatetta noudatettu. Näin ollen kansallisen tuomioistuimen, joka yksin voi suoraan tuntea palauttamisoikeutta koskevat menettelysäännöt kansallisessa oikeusjärjestyksessään, on tutkittava, onko tätä periaatetta noudatettu, ja otettava tällöin huomioon näiden menettelysääntöjen kohde, syy ja olennaiset osatekijät.
- 48 Toiseksi tehokkuusperiaatteesta on todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista ja erityisesti tiedoista, jotka koskevat oikeuskäytäntöön perustuvaa GPK:n 410 §:n tulkintaa, jonka nojalla kyseessä olevan saatavan olemassaolon valvonta ei kuulu tuomioistuimen toimivaltaan maksamismääräysmenettelyssä ja jonka mukaan näin ollen kyseessä oleva kuluttaja velvoitetaan panemaan vireille erillinen menettely, jotta tämä voisi käyttää oikeuttaan saada direktiivin 93/13 6 artiklaan perustuva täysimääräinen palautus, ei ilmene, että kyseinen pykälä tekee mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi tämän oikeuden käyttämisen, vaikka tämä velvollisuus edellyttääkin kyseisen velallisen aktiivista toimintaa ja kontradiktorisen menettelyn vireille panoa. Näin ollen ei vaikuta siltä, että mainitut menettelylliset säännöt yksinään tekisivät unionin oikeudessa myönnetyn palautusoikeuden käyttämisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkistettava. Tältä osin on lisäksi muistutettava, että tehokkuusperiaatteen noudattaminen ei voi mennä niin pitkälle, että sillä täysin kompensoitaisiin asianomaisen kuluttajan täydellinen passiivisuus (ks. vastaavasti tuomio 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, 56 kohta).
- 49 Edellä esitettyjen toteamusten perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että vaikka kyseisessä säännöksessä velvoitetaan kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi maksamismääräystä koskeva hakemus on saatettu, tekemään kaikki päätelmät, jotka johtuvat kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä kulutusluottosopimuksessa olevan ehdon kohtuuttomuuden toteamisesta kansallisen oikeuden perusteella, sen varmistamiseksi, ettei kyseinen ehto sido kuluttajaa, siinä ei lähtökohtaisesti velvoiteta kyseistä tuomioistuinta kuittamaan viran puolesta mainitun ehdon perusteella suoritettua maksulla kyseiseen sopimukseen perustuvaa erääntynyttä velan loppumäärää, sanotun kuitenkaan rajoittamatta vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen noudattamista.

Viides kysymys

- 50 Aluksi on todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on esittänyt viidennen kysymyksen siltä varalta, että neljänteen kysymykseen vastataan myöntävästi.
- 51 Viidennellä kysymyksellä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee siis lähinnä, että jos kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi maksamismääräystä koskeva hakemus on saatettu, olisi direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan nojalla, luettuna yhdessä vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen kanssa, velvollinen kuittaamaan viran puolesta kulutusluottosopimukseen sisältyvän kohtuuttoman ehdon perusteella suoritetulla maksulla kyseiseen sopimukseen perustuvaa erääntynyttä velan loppumäärää, onko tätä säännöstä tulkittava siten, että kyseinen tuomioistuin olisi velvollinen olemaan soveltamatta ylemmän oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jossa kielletään tällainen viran puolesta tehtävä kuittaus.
- 52 Tästä on todettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että kun otetaan huomioon unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate, kyseisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta pääasiassa kyseessä olevan kaltaista ylemmän oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jossa kielletään sitä kuittaamasta viran puolesta maksamismääräyksen yhteydessä määrällä, jotka kyseinen velallinen on maksanut kohtuuttomiksi katsottujen ehtojen perusteella, kyseessä olevaan kulutusluottosopimukseen perustuvaa erääntynyttä velan loppumäärää, koska kyseinen oikeuskäytäntö ei ole yhteensoveltuva unionin oikeuden kanssa (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 74 kohta).
- 53 Kaikkien edellä todettujen seikkojen perusteella direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tilanteessa, jossa kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi maksamismääräystä koskeva hakemus on saatettu, olisi tämän säännöksen nojalla, luettuna vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen valossa, kuitattava viran puolesta kulutusluottosopimukseen sisältyvän kohtuuttoman ehdon perusteella suoritetulla maksulla kyseiseen sopimukseen perustuvaa erääntynyttä velan loppumäärää, kyseinen tuomioistuin on velvollinen jättämään soveltamatta ylemmän oikeusasteen tuomioistuimen päinvastaista oikeuskäytäntöä.

Oikeudenkäyntikulut

- 54 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisissa tuomioistuimissa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisten tuomioistuinten asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi on saatettu maksamismääräystä koskeva hakemus, jota koskevaan menettelyyn velallisenä oleva kuluttaja ei osallistu ennen tämän maksamismääräyksen antamista, on jätettävä viran puolesta soveltamatta kyseisen kuluttajan ja kyseessä olevan elinkeinonharjoittajan väliseen kulutusluottosopimukseen sisältyvää kohtuutonta ehtoa, johon osa vaaditusta saatavasta perustuu. Tässä tapauksessa kyseisellä**

tuomioistuimella on mahdollisuus hylätä tämä hakemus osittain sillä edellytyksellä, että sopimus voi pysyä voimassa ilman mitään muita muutoksia, tarkistusta tai täydennystä, mikä kyseisen tuomioistuimen on tarkistettava.

- 2) Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että vaikka kyseisessä säännöksessä veloitetaan kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi maksamismääräystä koskeva hakemus on saatettu, tekemään kaikki päätelmät, jotka johtuvat kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä kulutusluottosopimuksessa olevan ehdon kohtuuttomuuden toteamisesta kansallisen oikeuden perusteella, sen varmistamiseksi, ettei kyseinen ehto sido kuluttajaa, siinä ei lähtökohtaisesti veloiteta kyseistä tuomioistuinta kuittaamaan viran puolesta mainitun ehdon perusteella suoritettulla maksulla kyseiseen sopimukseen perustuvaa erääntynyttä velan loppumäärää, sanotun kuitenkaan rajoittamatta vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen noudattamista.**
- 3) Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tilanteessa, jossa kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi maksamismääräystä koskeva hakemus on saatettu, olisi tämän säännöksen nojalla, luettuna vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen valossa, kuitattava viran puolesta kulutusluottosopimukseen sisältyvän kohtuuttoman ehdon perusteella suoritettulla maksulla kyseiseen sopimukseen perustuvaa erääntynyttä velan loppumäärää, kyseinen tuomioistuin on velvollinen jättämään soveltamatta ylemmän oikeusasteen tuomioistuimen päinvastaista oikeuskäytäntöä.**

Allekirjoitukset